

Jättiputken hävittäminen

Jättiputken hävittäminen on kiinteistön omistajan vastuulla

Siilinjärven kunnan ympäristönsuojeluviranomainen lähettää tämän tiedotteen Siilinjärven kunnan alueella sijaitseville kiinteistöille, joiden läheisyydessä voi tehtyjen havaintojen perusteella esiintyä jättiputkea. Havainnot perustuvat vieraslajiportaaliin (<http://www.vieraslajit.fi/>) ilmoitettuihin havaintoihin ja kunnan ympäristönsuojeluun tehtyihin yhteydenottoihin.

Vieraslajilla tarkoitetaan kasvia, eläintä tai muuta eliölajia, jonka ihminen on tahattomasti tai tarkoituksella tuonut lajin luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle. Haitallisia vieraslajeja ovat sellaiset, joiden on todettu uhkaavan luonnon monimuotoisuutta tai aiheuttavan muita selkeitä haittoja. Jättiputket on säädetty haitallisiksi vieraslajeiksi koko EU:n tasolla, minkä johdosta niiden maahantuonti, kasvatusta, myynti ja muu hallussapito sekä ympäristöön päästäminen on kielletty. Jättiputket ovat levinneet monenlaisiin elinympäristöihin kuten pelloille, pientareille, metsiin ja rannoille, joissa ne muodostavat laajoja tiheitä jättiputkimetsiä ja tukahduttavat alleen alkuperäisiä kasvilajeja. Jättiputkista on ihmisille myös terveydellistä haittaa. Tämän vuoksi niiden leviämistä on tarpeen estää.

Jättiputkesta

Jättiputki on kookas ja erittäin kilpailukykyinen vieraslaji. Suomessa esiintyy kolme jättiputkilajia, joista yleisimmän kaukasianjättiputken (*Heracleum mantegazzianum*) lisäksi meillä tavataan persianjättiputkea (*Heracleum persicum*) ja armenianjättiputkea (*Heracleum sosnowskyi*).

Jättiputket kuuluvat ukonputkien sukuun (*Heracleum*) koiranputken, karhunputken, väinönputken ja tavallisen ukonputken tavoin. Jättiputken kukintovarsi on yleensä 2–3 metriä korkea mutta voi rehevällä kasvupaikalla yltää jopa 4–5-metriseksi. Varsi on läpimitaltaan jopa 10 cm (kotoisella ukonputkella vain 2–3 cm), karvainen, ja siinä on punaisia laikkuja. Lehdissä on kolme-viisi lehdykkäparia, jotka ovat useimmiten kapeahkoja, keihäänkärkimäisiä, karkea- ja terävähampaisia. Lehtiruodissa on yleensä purppuranpunaisia laikkuja tai se voi olla punainen lähes kauttaaltaan. Ukonputken lehdet ovat pienempiä ja kapeampia, lehdykät vähemmän karkeahampaisia ja ”pehmeämpimuotoisia”.

Jättiputken kukinta-aika on kesä-elokuussa. Putken päässä oleva valkea, vähän kupera ja monihaarainen kukinto on jopa 40–80 cm leveä. Kukinto syntyy vasta kolmantena vuotena. Jättiputki on täten helppo tuntea 2–3-vuotiaana, jolloin sen lehdet ovat huomattavasti suuremmat kuin kotimaisten putkien (esim. ukon- ja karhunputki).

Seuraavien kuvien avulla voi erottaa harmittoman ukonputken haitallisesta jättiputkesta.

Vasemmalla puolella olevissa kuvissa on ukonputki ja oikealla jättiputki. Kuvat: Timo J. Hokkanen

Jättiputken hävittämisestä

Vieraslajien, kuten jättiputken hävittäminen ja leviämisen rajoittaminen kuuluu vieraslajilain (1709/2015) mukaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle, jos haitallisen vieraslajin esiintymästä tai sen leviämisestä voi aiheutua merkittävää vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle. Kunta hävittää vieraslajeja mm. koulujen ja päiväkotien pihoilta, uimarannoilta ja muilta omistamiltaan kiinteistöiltä.

Kesän edetessä jättiputken torjunnassa on tärkeää estää kasvien siementäminen. Jättiputkella tämä tehdään katkaisemalla kukinto ja polttamalla se, jolloin siemenet tuhoutuvat varmasti. Pienehkön kasvuston voi peittää mustalla, paksulla, valoa läpäisemättömällä muovilla (esim. katemuovilla). Peittäminen näivettää kasvit eikä päästä siemeniä itämään maaperässä. Myös toistuva niittäminen heikentää hiljalleen kasvin elinvoimaa. Lisäksi ensimmäisen vuoden hentojuurisia taimia voi poistaa myös käsin kitkemällä.

Kasvinsuojeluaineita voidaan käyttää harkiten etenkin laajoissa esiintymissä. Kasvinsuojeluaineita ei tule kuitenkaan käyttää vesistöjen eikä lasten leikkipaikkojen äärellä. Pohjavesialueilla voi tuotekohtaisesti olla käyttörajoituksia. Käytössä tulee noudattaa kasvinsuojeluaineen käyttöohjetta. Jos kasvinsuojeluainetta käytetään loppukesällä, kannattaa ensin niittää suuret kasvit, antaa kasvuston kasvaa jonkin aikaa ja ruiskuttaa kasvinsuojeluaine pieniin kasveihin. Useimmiten kasvuston hävittämiseksi ei kuitenkaan riitä yksittäinen torjuntakerta, vaan torjuntaa on jatkettava usean vuoden ajan.

Jättiputkien tuhoamisessa on käytettävä suojavaatetusta sekä hengitys- ja silmäsuojaimia, sillä jättiputkien kasvineste aiheuttaa iholla vakavia palovamman kaltaisia, hitaasti parantuvia tai jopa pysyviä iho-oireita auringonvalon kanssa reagoidessaan. Jättiputkikasvustojen hävittäminen tulisi tämän vuoksi tehdä pilvisellä säällä. Herkät ihmiset voivat saada hengenahdistusta ja allergisia oireita jo kasvuston lähellä oleskelusta.

Vanhoilla kasvupaikoilla jättiputkella on maassa runsas siemenpankki, josta putkahtaa esiin uusia yksilöitä vielä useiden vuosien jälkeen. Jättiputken siemenvarasto on kuitenkin lähellä maan pintaa. Kymmenen sentin syvyydellä siemeniä on enää hyvin vähän. Vanhassa esiintymässä kasvin poistaminen juuria kaivamalla ei ole suositeltavaa, koska samalla sekoitetaan maata ja siirretään pinnalta siemeniä syvemmälle.

On tärkeää muistaa, että jättiputki leviää, jos jättiputkikasvustoa sisältäviä puutarhajätteitä vietään lähivirkistysalueille ja -metsiin. Tällainen puutarhajäte pitäisi mädättää suljetussa jätessäkin ennen kompostointia tai sijoittamista jäteastiaan. Lisäksi vesistön varrella sijaitsevan jättiputkiesiintymän suhteen täytyy olla erityisen varovainen, koska jättiputken siemenet leviävät veden mukana uusille kasvupaikoille.

Vieraslajiportaali-sivustolla (<http://www.vieraslajit.fi/>) on lisätietoa jättiputkesta ja muista vieraslajeista. Sivuston kautta voi myös ilmoittaa vieraslajihavainnoista.

Liite

Vieraslajilain lainkohdat vieraslajien ympäristöön päästämisestä ja kiinteistön omistajan ja haltijan huolehtimisvelvollisuudesta

Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (1709/2015)

3 § Vieraslajin ympäristöön päästämisen kieltö

Vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske:

- 1) kasvin taimien istuttamista tai kasvin siementen kylvämistä pihapiiriin, pellolle tai rakennetulle alueelle, jos ei ole vaaraa lajin leviämisestä istutus- tai kylvöalueen ulkopuolelle;
- 2) puiden taimien istuttamista tai puiden siementen kylvämistä siten, kuin metsälaissa (1093/1996) säädetään;
- 3) metsästyslain (615/1993) 42 §:ssä tarkoitettua vierasperäisen riistaeläimen ja vierasperäisen riistaeläinkannan luontoon laskemista Suomen riistakeskuksen luvalla;
- 4) kalojen ja rapujen istutusta tai muun kuin Suomessa luonnonvaraisena esiintyvän kala- tai rapulajin tai niiden kantojen tai sukuolujen luonnonvesiin päästämistä, milloin se kalastuslain (379/2015) nojalla on sallittu;
- 5) vieraslajina pidettävän makroeliön käyttöä biologisessa torjunnassa tai pölytyksessä, milloin se kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) 9 a ja 9 b §:n nojalla on sallittu.

4 § Kiinteistön omistajan ja haltijan huolehtimisvelvollisuus

Kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava kohtuullisista toimenpiteistä kiinteistöllä esiintyvän unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin hävittämiseksi tai sen leviämisen rajoittamiseksi, jos haitallisen vieraslajin esiintymästä tai sen leviämisestä voi aiheutua merkittävää vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske lintuja eikä nisäkkäitä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon haitallisen vieraslajin hävittämiseen tai leviämisen rajoittamiseen käytettävissä olevat tavanomaiset keinot, toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset sekä toimenpiteillä saavutettavissa oleva hyöty suhteessa kustannuksiin.